

Düşük Gelirin Kadınlar İçin Zorlukları: Asgari Ücretli Ailelerde Kadınların Sosyal ve Ekonomik Sorunları – Ankara Keçiören Örneği

Zeynep Deniz Altınsoy¹

Yer: Ankara / Keçiören

Katılımcılar: 100 kadın (tamamı asgari ücretle geçinen ailelerden).

Yöntem: Karma yöntem (anket + 30 derinlemesine mülakat).

Amaç: Bölgesel karşılaştırma yaparak kadınların sorunlarının genelleştirilmesi.

Özet

Bu araştırmanın amacı, Ankara'nın Keçiören ilçesinde asgari ücretle geçinen ailelerde kadınların karşılaştıkları ekonomik ve sosyal sorunları ortaya koymaktır. Türkiye'de asgari ücret, bireylerin temel ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşılaması için öngörölmüş bir gelir olarak tanımlansa da gerçekte ailelerin tek gelir kaynağına dönuştüğü durumlar oldukça yaygındır. Özellikle kadınlar, ev içi sorumlulukları ve toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle bu ekonomik kısıtlılığın etkilerini erkeklerden daha yoğun hissetmektedir. Kadınların çoğı, hane içindeki ekonomik yükün yanı sıra duygusal emeğı de üstlenmekte; çocukların psikolojik ihtiyaçları, yaşlı bakımı ve ev içi kriz yönetimi gibi görünmeyen sorumluluklar, kadınların zaman ve enerji kaynaklarını tüketmektedir. Görüşmelerde, kadınların kamusal alana katılımının ciddi biçimde sınırlandığı; sosyal etkinliklere, eğitim programlarına veya mesleki gelişim fırsatlarına erişimlerinin neredeyse imkânsız hale geldiğı gözlemlenmiştir.

Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Öncelikle, Keçiören'de yaşayan ve ailede tek düzenli gelir kaynağı asgari ücret olan 100 kadınla anket

1 Bilecik Şeyh Edebalı Üniv. İ.İ.B.F. e-mail: deniz.altinsoy@bilecik.edu.tr.
ORCID: 0000-0002-0335-3181

çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu kadınlardan 30'u ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Çalışmanın bulguları, kadınların büyük çoğunluğunun kişisel ihtiyaçlarını karşılayamadığını, çocukların eğitim ve bakım masraflarını tek başına üstlenmek zorunda kaldığını ve sosyal çevresinden giderek izole olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, kısıtlı gelir nedeniyle evde üretim yapmak, ailelerinden destek almak veya ek iş arayışına girmek zorunda kaldıklarını belirtmiştir.

Sonuçlar, Keçiören'de asgari ücretli ailelerde yaşayan kadınların ekonomik yetersizlikten doğrudan etkilendiğini ve sosyal dışlanma ile psikolojik yıpranma süreçlerine maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda çocukların eğitimi ve toplumun sosyal dokusu açısından da önemli riskler barındırmaktadır. Araştırma, asgari ücretin kadınlar açısından yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren bir olgu olduğunu göstermektedir.

Giriş

Günümüz dünyasında ve kapitalist piyasa koşulları altında ekonomik gelir, yalnızca bireylerin ve ailelerin yaşam standartlarını belirlemekle kalmayıp aynı zamanda toplumsal prestijin de temel göstergelerinden biri haline gelmiştir. Düşük gelir olgusu ise toplumun farklı kesimlerinde farklı biçimlerde hissedilmektedir. Gelir yetersizliği, kırsal alanlarda belirli ölçüde kendi kendine yeterlilikle telafi edilebilirken, kentlerde hayatın tamamen para ekonomisine dayalı olması nedeniyle şehirli yoksullar çok daha ağır koşullarla yüzleşmektedir.

Türkiye'de asgari ücret uygulaması, çalışanların en temel ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşılamalarını mümkün kılacak en düşük ücret olarak tanımlanmaktadır. Ancak pratikte asgari ücret, giderek genişleyen bir kesimin tek gelir kaynağı haline gelmiş ve istisnai olmaktan çıkarak neredeyse ortalama ücret konumuna gelmiştir (Kurtcebe & Horzum, 2017; 1249-1278). Bu durum, toplumda yoksulluk olgusunun yaygınlaşmasına ve kalıcılılaşmasına yol açmaktadır.

Düşük gelir, toplumsal cinsiyet açısından farklı etkiler yaratmaktadır. Özellikle kadınlar, toplumsal roller nedeniyle yoksulluğun günlük sonuçlarıyla doğrudan yüzleşmektedir. Yemek hazırlamak, çocukların ihtiyaçlarını karşılamak, yaşlı veya engelli aile bireylerinin bakımını üstlenmek gibi sorumlulukların büyük bölümü kadınlara yüklenmektedir (Öztekin, 2024;45-66: Şener, 2012; 123-146). Bu durum, kadınların erkeklere kıyasla yoksulluğu daha yıkıcı biçimde deneyimlemelerine yol açmaktadır.

Ankara'nın Keçiören ilçesi, bu çalışmada inceleme sahası olarak seçilmiştir. Keçiören hem nüfus yoğunluğu hem de göçle şekillenen sosyoekonomik

yapısı itibarıyla orta-alt gelir gruplarının yoğunlaştığı bir bölgedir. Özellikle son yıllarda artan kiralara ve yaşam maliyetleri, asgari ücretli ailelerin geçim koşullarını daha da zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, Keçiören’de asgari ücretli ailelerde yaşayan kadınların sorunlarını incelemek hem bölgesel bir fotoğraf sunmakta hem de Türkiye genelindeki yoksulluk ve kadın emeği tartışmalarına katkı sağlamaktadır.

Kadınların karşı karşıya kaldığı sorunların bir boyutu, ekonomik sıkıntıların günlük yaşam pratiklerine doğrudan yansımalarıdır. Çoğu zaman mutfak masraflarını kıstak, çocukların eğitim giderlerini ertelemek ya da kişisel ihtiyaçlarını göz ardı etmek durumunda kalmaktadırlar. Ancak sorun yalnızca ekonomik değildir; kadınlar aynı zamanda sosyal hayattan kopmakta, çevresine karşı utanma duygusu yaşamakta ve karar alma süreçlerinden dışlanmaktadır (Kayalar, 2019;443-65: Savcı Köroğlu, 2022;210-225). Bu nedenle yoksulluk, kadınlar için hem ekonomik hem de sosyal dışlanma olgusuna dönüşmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların yaşadığı yükü daha da ağırlaştırmaktadır. Türk kültüründe hâkim olan geleneksel anlayışa göre erkek, evin dışındaki işleri yürütmekle yükümlü iken; kadın, evin düzeninden, çocukların bakımından ve mutfaktan sorumlu görülmektedir. Bu nedenle ekonomik bağımlılık, kadınların kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilmesini neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Kadın emeğinin görünmezliği, ev içi üretim faaliyetlerinin maddi karşılık bulmaması ve kadınların karar alma süreçlerinden dışlanması, yoksulluğun kadınlar açısından daha derin bir deneyime dönüşmesine yol açmaktadır (Alptekin, 2014; Dedeoğlu, 2000;15-33).

Keçiören’de yapılan bu araştırmada temel amaç, asgari ücretli ailelerde kadınların yaşadığı sorunları hem ekonomik hem de sosyal boyutlarıyla ortaya koymak ve Trabzon örneğiyle kıyaslanabilir veriler sunmaktır. Böylece, yoksulluğun cinsiyet boyutunun altı çizilecek ve kadınların görünmez emeğinin gündelik hayatta nasıl şekillendiği daha net bir biçimde anlaşılacaktır. Çalışma aynı zamanda, kadınların yaşadığı mağduriyetlerin yalnızca bireysel bir sorun değil, toplumsal refahı ve çocukların geleceğini doğrudan etkileyen bir mesele olduğunu vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, Keçiören örneği üzerinden elde edilen bulguların, asgari ücretin kadınlar için ne anlama geldiğini ve yoksulluğun nasıl toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirdiğini göstereceği öngörülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın, kadın yoksulluğu üzerine yürütülen literatüre katkı sunması ve politika yapıcılar açısından da önemli bir veri seti oluşturması beklenmektedir.

1. Materyal ve Yöntem

1.1. Araştırma Problemi, Hipotez ve Amacı

Türkiye’de toplumsal cinsiyet rolleri, kadınları ev içi sorumluluklarla özdeşleştirmekte ve kadınların hem ekonomik hem de sosyal yaşamda ikincil konuma itilmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda kadınlar, yalnızca ev işleri ve çocuk bakımını üstlenmekle kalmamakta, aynı zamanda yetersiz hane gelirinin yönetilmesinden de sorumlu tutulmaktadır. Bu durum, özellikle tek düzenli gelir kaynağının asgari ücret olduğu ailelerde daha da belirginleşmektedir.

Keçiören özelinde araştırmanın temel problemi, asgari ücretle geçinen ailelerde kadınların yaşadığı ekonomik ve sosyal sıkıntıların boyutlarını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmanın hipotezi şu şekilde formüle edilmiştir:

“Keçiören’de asgari ücretli ailelerde kadınlar, yoksulluğun ekonomik etkilerini erkeklerden daha yoğun hissetmekte; aynı zamanda sosyal dışlanma ve görünmeyen emek sorunlarını deneyimlemektedir.”

Araştırmanın temel amacı, kadınların karşılaştıkları bu sorunları çok yönlü olarak analiz etmek ve toplumsal cinsiyet perspektifiyle tartışmaktır. Çalışmanın bulgularının yalnızca Keçiören için değil, benzer sosyoekonomik özelliklere sahip kentsel bölgeler için de genelleştirilebilir nitelikte olacağı öngörülmektedir.

1.2. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Tekniği

Araştırmada karma yöntem benimsenmiştir. Bu yaklaşım, hem nicel (anket) hem de nitel (derinlemesine mülakat) verilerin birlikte kullanılmasıyla elde edilen sonuçların daha kapsamlı olmasını sağlamaktadır (Creswell, 2017; 78-80).

Anket: 100 kadın katılımcıya uygulanmıştır. Anket soruları, Trabzon örneğindeki çalışmada kullanılan özgün soruların aynısıdır. Likert tipi ölçekli sorular, kadınların ekonomik, sosyal ve psikolojik durumlarını ölçmeye yönelik hazırlanmıştır.

Mülakat: Katılımcılardan 30’u ile yarı yapılandırılmış sorularla derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşmeler, kadınların günlük deneyimlerini, duygularını ve yaşadıkları sorunların nedenlerini daha ayrıntılı anlamayı hedeflemiştir.

Anketin kapalı uçlu soruları, kadınların ekonomik zorluklara dair verdikleri tepkileri nicel olarak ölçerken; açık uçlu mülakat soruları ise niteliksel boyutta

zengin bir veri seti sunmuştur. Böylece hem ölçülebilir oranlar hem de katılımcıların kendi ifadeleri üzerinden sorunların görünürlüğü artırılmıştır.

1.3. Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Ankara Keçiören’de yaşayan ve ailede tek düzenli gelir kaynağı olarak asgari ücretle geçinen kadınlardan oluşmaktadır. TÜİK (2023) verilerine göre Keçiören, yoğun nüfusu ve alt-orta gelir gruplarının ağırlıklı olması nedeniyle araştırmaya uygun bir sahadır.

Örneklem: 100 kadın katılımcı, tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu sayı, istatistiksel olarak yeterli örneklem büyüklüğünü karşılamaktadır (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2014;35-36). Katılımcılar farklı mahallelerden seçilmiş olup, ev sahibi/kiracı olma durumu, çocuk sayısı ve aile yapısı bakımından çeşitlilik göstermektedir.

Mülakat için ise 30 kadın, konuşmaya daha istekli ve deneyimlerini paylaşmaya daha açık olan katılımcılar arasından belirlenmiştir. Görüşmelerin bir bölümü yüz yüze, bir bölümü ise telefon aracılığıyla yapılmıştır. Telefon görüşmeleri, katılımcıların daha rahat konuşabilmesini sağladığı için özellikle tercih edilmiştir.

1.4. Veri Analizi

Anket verileri SPSS programı kullanılarak frekans ve yüzde dağılımları şeklinde analiz edilmiştir. Likert ölçekli sorularda “kısmen katılıyorum” seçeneği, literatürdeki (Dursun & Alınışık, 2019; 23-34) yaklaşım doğrultusunda olumlu cevap kategorisine dahil edilmiştir. Bu sayede katılımcıların düşük yoğunluklu da olsa kabul yönündeki eğilimleri analizlere yansıtılmıştır.

Mülakat verileri ise tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Katılımcıların ifadeleri kategorilere ayrılmış, tekrar eden temalar (ekonomik yetersizlik, sosyal dışlanma, çocuk eğitimi, kişisel ihtiyaçlardan feragat etme) belirlenmiş ve yorumlanmıştır.

1.5. Etik Boyut

Katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş, elde edilen veriler yalnızca akademik amaçlarla kullanılmıştır. Mülakatlarda katılımcılardan sözlü onay alınmış ve görüşme kayıtları güvenli biçimde saklanmıştır.

2. Kavramsal ve Teorik Çerçeve

2.1. Asgari Ücret

Asgari ücret, çalışanların günlük, haftalık veya aylık en temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek en düşük gelir düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Kurtcebe & Horzum, 2017; 1103- 1112). Türkiye’de yasal düzenlemeler, asgari ücretin tek bir bireyin yaşamını sürdürebilmesi için yeterli olmasını öngörmektedir. Ancak pratikte asgari ücret, çoğu zaman ailelerin tek ve sürekli gelir kaynağına dönüşmektedir. Bu durum, ücretin yalnızca bireysel yaşamı değil, aile üyelerinin tamamının temel ihtiyaçlarını karşılamak zorunda bırakılması sonucunu doğurmaktadır.

Keçiören örneğinde hanelerin önemli bir bölümü kiracı konumundadır. Yüksek kira bedelleri, asgari ücretin neredeyse yarısının barınma giderlerine gitmesine yol açmakta; kalan gelir ise gıda, ulaşım, eğitim ve sağlık harcamalarına yetmemektedir. Dolayısıyla asgari ücret, Keçiören’de bir geçim ücreti olmaktan çok, yetersizliklerin simgesi haline gelmiştir.

2.2. Yoksulluğun Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Modernleşme süreçlerine rağmen Türkiye’de kadınlar hâlâ sosyal ve ailevi açıdan dezavantajlı konumlarını korumaktadır. Özellikle düşük gelirli ailelerde kadınlar, ev işlerinden çocuk bakımına, yaşlı ve hasta bakımı gibi görünmeyen emek biçimlerine kadar geniş bir sorumluluk alanına sahiptir (Dedeoğlu, 2000; 139-170; Şener, 2012; 123-146).

Keçiören’de yapılan görüşmelerde kadınların büyük bölümü, kişisel ihtiyaçlarından vazgeçtiklerini ve sosyal çevrelerinden uzaklaştıklarını belirtmiştir. Kadınların aile bütçesi üzerinde karar alma hakkının sınırlı olması, onların sosyal dışlanma sürecini hızlandırmaktadır (Kayalar, 2019; 67). Ayrıca bu durum kadınların psikolojik sağlığı üzerinde de olumsuz etkilere yol açmakta, yoksulluğu bir “kısır döngü” haline getirmektedir (Alptekin, 2014; 42).

Dolayısıyla yoksulluk, kadınlar açısından yalnızca ekonomik bir sorun değil; aynı zamanda kimlik, özgüven ve toplumsal katılım meselelerini de içeren çok boyutlu bir deneyimdir.

2.3. Keçiören’de Asgari Ücretle Yaşayan Kadınlar

Keçiören’in yoğun nüfuslu mahallelerinde asgari ücretle geçinen ailelerin sayısı oldukça fazladır. Bu mahallelerde kadınlar, gündelik yaşamlarını ev işleri ve çocukların bakımıyla geçirirken, geçim sıkıntısı nedeniyle evde üretim faaliyetlerine (turşu, salça, reçel yapma, sebze kurutma) yönelmektedir.

Kiracı olan ailelerde kadınların yükü daha da artmaktadır. Kadınlar hem kira ödemesini denkleştirmeye çalışmakta hem de mutfak masraflarını kısmak için alternatif yollar aramaktadır. Bu durum, “geçim stratejileri” adı altında kadın emeğinin yeniden üretim alanında görünmez biçimde harcanmasına yol açmaktadır.

Mülakatlarda dikkat çeken bir nokta, kadınların çoğunun “çocukları büyütmek” ifadesini “onları okutmak” değil, “onları hayatta tutmak” şeklinde anlamasıdır. Yani Keçiören’de kadınların önceliği, çocukların kaliteli bir eğitim almasını sağlamak değil; temel ihtiyaçlarını karşılamak ve onları ayakta tutabilmektir. Bu durum, yoksulluğun kadınlar açısından ne kadar günlük ve somut bir mesele olduğunu göstermektedir.

3. Analiz, Bulguların Yorumlanması ve Tartışma

Tablo 1. Eşim ev ihtiyaçları için bana yeterli para bırakmıyor

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	35	35,0
Katılıyorum	27	27,0
Kısmen katılıyorum	20	20,0
Katılmıyorum	14	14,0
Kesinlikle katılmıyorum	4	4,0

Yorum: Katılımcıların %82’si, eşlerinden ev ihtiyaçları için yeterli para alamadığını belirtmiştir. Bu oran, kadınların ekonomik açıdan doğrudan yetersizlikle karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Alıntı (P18): “Eşim maaşı alınca faturaları ödüyor, geriye bana çok az bir miktar bırakıyor. Çocukların masraflarını kendi çabamla halletmeye çalışıyorum.”

Tablo 2. Ev ve çocukların tüm ihtiyaçları bana kalıyor

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	28	28,0
Katılıyorum	25	25,0
Kısmen katılıyorum	20	20,0
Katılmıyorum	22	22,0
Kesinlikle katılmıyorum	5	5,0

Yorum: %73’lük kesim ev ve çocukların sorumluluklarının kendilerinde olduğunu belirtmiştir.

Alıntı (P9): “Çocuklar bir şey istediklerinde babalarına değil bana söylüyorlar. Ben de babalarıyla arada kalıyorum.”

Tablo 3. İhtiyaçları karşılamada zorlukları eşime göre daha fazla ben yaşıyorum

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	24	24,0
Katılıyorum	25	25,0
Kısmen katılıyorum	11	11,0
Katılmıyorum	31	31,0
Kesinlikle katılmıyorum	9	9,0

Yorum: Katılımcıların %60'ı ihtiyaçları karşılama zorluğunu erkeklerden daha fazla hissettiğini ifade etmiştir.

Alıntı (P20): “Evin yükü tamamen üzerimde. Eşim çalışıyor ama evin sorunlarını görmek istemiyor.”

Tablo 4. “Yoksulluk ateşten gömlektir” atasözünün asıl muhatabı kadındır

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	26	26,0
Katılıyorum	27	27,0
Kısmen katılıyorum	15	15,0
Katılmıyorum	25	25,0
Kesinlikle katılmıyorum	7	7,0

Yorum: %68 oranında kadınlar yoksulluğun en çok kendilerini vurduğunu düşünmektedir.

Alıntı (P12): “Yoksulluğun yükü biz kadınların omzuna biniyor. Erkek işten geliyor, gerisini düşünmüyor.”

Tablo 5. Ekonomik yetersizlik beni daha çok çalışmaya zorluyor

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	16	16,0
Katılıyorum	17	17,0
Kısmen katılıyorum	7	7,0
Katılmıyorum	30	30,0
Kesinlikle katılmıyorum	30	30,0

Yorum: %40'ı ekonomik sıkıntılar nedeniyle ek iş arayışına girdiğini belirtmiştir.

Alıntı (P28): “Merdiven siliyorum, evlere temizliğe gidiyorum. Borçlar olmasa yapmazdım.”

Tablo 6. Pazardan almak yerine bazı şeyleri evde üretmek zorunda kalıyorum

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	20	20,0
Katılıyorum	33	33,0
Kısmen katılıyorum	12	12,0
Katılmıyorum	18	18,0
Kesinlikle katılmıyorum	17	17,0

Yorum: Katılımcıların %65'i, gıdaları evde üretmek zorunda kaldığını belirtmiştir.

Alıntı (P7): “Salçamı, turşumu kendim yapıyorum. Markete gitsem alamam.”

Tablo 7. Eşim mutfak masraflarını önemsemiyor ama en iyi yemeği bekliyor

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	10	10,0
Katılıyorum	24	24,0
Kısmen katılıyorum	14	14,0
Katılmıyorum	36	36,0
Kesinlikle katılmıyorum	16	16,0

Yorum: Yaklaşık %48'lik kesim eşlerinin mutfak masraflarına ilgisiz olduğunu vurgulamıştır.

Alıntı (P26): “Eşim eve geliyor, masada yemek olsun istiyor ama o yemeğin nasıl çıktığını hiç bilmiyor.”

Tablo 8. Ailemin maddi desteğini almak zorunda kalıyorum

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	15	15,0
Katılıyorum	22	22,0
Kısmen katılıyorum	13	13,0
Katılmıyorum	25	25,0
Kesinlikle katılmıyorum	25	25,0

Yorum: Katılımcıların %50'si ailelerinden destek aldığını belirtmiştir.

Alıntı (P1): “Ailem olmasa mutfak masraflarını karşılayamazdım, ara sıra erzak yardımı yapıyorlar.”

Tablo 9. Kendi kişisel ihtiyaçlarımdan fedakârlık yapmak zorunda kaldım

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	65	65,0
Katılıyorum	20	20,0
Kısmen katılıyorum	7	7,0
Katılmıyorum	6	6,0
Kesinlikle katılmıyorum	2	2,0

Yorum: %92'si kişisel ihtiyaçlarını ertelediğini söylemiştir.

Alıntı (P23): “Yıllardır kendime kıyafet almadım, çocukların ihtiyaçları her zaman önde.”

Tablo 10. Çevreme karşı utanma hissi yaşıyorum

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	14	14,0
Katılıyorum	19	19,0
Kısmen katılıyorum	14	14,0
Katılmıyorum	28	28,0
Kesinlikle katılmıyorum	25	25,0

Yorum: Katılımcıların %47'si çevresine karşı utandığını ifade etmiştir.

Alıntı (P14): “Komşulara çay bile ikram edemediğim oldu, bu beni çok mahcup ediyor.”

Tablo 11. Çocukların okul masraflarını ödeyemiyoruz

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	15	15,0
Katılıyorum	28	28,0
Kısmen katılıyorum	10	10,0
Katılmıyorum	31	31,0
Kesinlikle katılmıyorum	16	16,0

Yorum: %53'ü çocuklarının okul masraflarını karşılayamadığını belirtmiştir.

Alıntı (P27): “Okul kıyafeti ve kitap parası istediğinde çok zorlanıyoruz, çoğu zaman aileden borç alıyoruz.”

Tablo 12. Çocukların okul toplantılarına genelde ben katılıyorum

Cevap	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	30	30,0
Katılıyorum	27	27,0
Kısmen katılıyorum	10	10,0
Katılmıyorum	20	20,0
Kesinlikle katılmıyorum	13	13,0

Yorum: %67 oranında kadınlar okul toplantılarına yalnızca kendilerinin katıldığını belirtmiştir.

Alıntı (P16): “Okul toplantılarına hep ben gidiyorum. Eşim ‘benim işim var’ deyip sorumluluğu bana bırakıyor.”

5. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, Ankara’nın Keçiören ilçesinde asgari ücretli ailelerde yaşayan kadınların ekonomik ve sosyal sorunlarını ortaya koymuştur. Bulgular, kadınların hem ev içi görünmeyen emek yükünü hem de yetersiz gelirden doğan ekonomik baskıları aynı anda taşıdığını göstermektedir. Araştırmanın en önemli bulgusu, kadınların büyük çoğunluğunun kişisel ihtiyaçlarından vazgeçmek zorunda kalması ve çocukların eğitim giderlerini tek başına üstlenmesi olmuştur.

Anket sonuçlarına göre katılımcıların %82’si, eşlerinden ev ihtiyaçları için yeterli para alamadığını belirtmiştir. Bu bulgu, kadınların aile bütçesinde doğrudan sorumluluk üstlendiğini ve ekonomik yetersizlikle ilk elden karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Kadınların %92’si ise kendi kişisel ihtiyaçlarından feragat ettiğini ifade etmiştir. Bu oran, kadınların yoksulluk koşullarında kendilerini ikinci plana atarak aile üyelerinin ihtiyaçlarını önceliklendirdiğini ortaya koymaktadır. Kadınlar, annelik rolü ve toplumsal cinsiyet kalıpları nedeniyle bu fedakârlığı doğal bir sorumluluk olarak görmeye zorlanmaktadır.

Kadınların %65’i evde üretim faaliyetlerine yöneldiğini ifade etmiştir. Salça, turşu, reçel yapma gibi geleneksel üretim biçimleri, kadınların gıda masraflarını kısmak için geliştirdikleri stratejiler olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgu, yoksulluğun kadın emeğini yeniden üretim alanında görünmez biçimde kullandığını göstermektedir. Evde yapılan üretimlerin ekonomik değeri hesaplanmasa da hanelerin ayakta kalmasında kritik bir rol oynamaktadır.

Çocukların eğitim masrafları, kadınların en çok zorlandıkları alanlardan biridir. Katılımcıların %53'ü çocuklarının okul giderlerini karşılamakta zorlandığını, %67'si ise okul toplantılarına yalnızca kendilerinin katıldığını belirtmiştir. Bu sonuç, babaların eğitimle ilgili sorumluluklardan büyük ölçüde çekildiğini ve yükün annelerin omuzlarına bırakıldığını göstermektedir. Kadınlar hem ekonomik hem de duygusal anlamda çocukların eğitim sürecini üstlenmekte; bu durum onların yorgunluğunu ve sosyal izolasyonunu artırmaktadır.

Mülakatlarda dile getirilen ifadeler, anket bulgularını destekler niteliktedir. Kadınların çoğu, sosyal çevrelerinden uzaklaştıklarını, misafir ağırlamaktan çekindiklerini ve çevrelerine karşı utanma duygusu yaşadıklarını belirtmiştir. Bu durum, yoksulluğun sadece maddi bir mesele değil, aynı zamanda psikolojik ve toplumsal bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların “utanma” ve “mahcubiyet” ifadeleri, onların toplum içinde görünmez hale gelmesine neden olan sosyal dışlanmayı somutlaştırmaktadır.

Yoksulluğun kadınlar üzerindeki etkileri çok boyutludur. Ekonomik yetersizlik, kadınların hem günlük yaşam pratiklerini şekillendirmekte hem de onların özgüvenini zedelemektedir. Kadınların kendi ihtiyaçlarını geri plana atması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin pekişmesine yol açmaktadır. Ayrıca kadınların ekonomik bağımsızlıktan yoksun olması, aile içindeki karar alma süreçlerinde söz hakkını da sınırlandırmaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın sonuçları, yoksulluğun cinsiyet temelli doğasını gözler önüne sermektedir. Asgari ücret, yalnızca bireyin yaşamını idame ettirecek düzeyde hesaplandığı için ailelerin geçimine yetmemekte, kadınları çok daha ağır bir yükte baş başa bırakmaktadır. Kadınların hem ev içi ücretsiz emeği hem de ekonomik kısıtlılıkla mücadele etmesi, onların yaşam kalitesini ciddi biçimde düşürmektedir.

Politika Önerileri:

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında şu öneriler geliştirilebilir:

1. Yerel yönetim destekleri artırılmalıdır. Keçiören Belediyesi ve ilgili kamu kurumları, asgari ücretli ailelere gıda, kira ve eğitim yardımlarını daha sistematik hale getirmelidir.

2. Kadınlara yönelik istihdam olanakları geliştirilmelidir. Ev eksenli üretim faaliyetleri (örneğin turşu, reçel, el işi ürünleri) kooperatifleşme yoluyla ekonomik değere dönüştürülmelidir.

3. Çocukların eğitim giderleri için destek sağlanmalıdır. Devlet okullarında kırtasiye ve giyim yardımları yaygınlaştırılmalı, özellikle düşük gelirli ailelerin çocukları için ücretsiz kurs ve etüt imkânları artırılmalıdır.

4. Kadınların sosyal katılımı teşvik edilmelidir. Mahalle bazlı kadın merkezleri ve sosyal etkinlik alanları oluşturularak kadınların izolasyondan çıkması sağlanmalıdır.

5. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Erkeklerin de aile içi sorumluluklara katılımını teşvik eden eğitim ve seminer programları düzenlenmelidir.

Sonuç

Araştırma göstermiştir ki, Keçiören’de asgari ücretle geçinen ailelerde kadınlar, ekonomik sıkıntıların en ağır yükünü taşımaktadır. Onlar, aile bütçesinin yönetiminde hem fedakârlık yapmakta hem de görünmeyen emek biçimleriyle yoksulluğun etkilerini hafifletmeye çalışmaktadır. Ancak bu süreç, kadınların sosyal hayattan kopmasına, psikolojik olarak yıpranmasına ve özgüven kaybı yaşamasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak, asgari ücretli ailelerde yoksulluk yalnızca ekonomik bir sorun değildir; aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren bir süreçtir. Bu nedenle kadınların yaşadığı sorunların çözümü için ekonomik politikalarla birlikte sosyal destek mekanizmalarının da geliştirilmesi zorunludur.

Kaynakça

- Alptekin, D. (2014). **Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Örüntüsünde Kadının Yoksulluğu ve Yoksunlukları**. In A. Topçuoğlu, G. Aksan, & D. Alptekin (Eds.), “Yoksulluk ve Kadın”. Ayrıntı Yayınları.
- Creswell, J. W. (2017). **Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş** (M. Sözbilir, Çev.). Pegem Akademi.
- Dedeoğlu, S. (2000). **Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emegi**. Toplum ve Bilim, 86(1).
- Dursun, T., & Alınışık, Ü. (2019). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Beta Yayınları.
- Euronews. (2021). **Asgari Ücret, AB Ülkeleri ve Türkiye Karşılaştırması**. <https://tr.euronews.com/> Erişim Tarihi: 01.07.2025
- Kayalar, T. (2019). **Yoksulluk Bağlamında Kadınların Sosyal Dışlanma Deneyimleri** [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Kurtcebe, Z., & Horzum, M. (2017). **Türkiye’de Ücretli Çalışanların Asgari Ücret Algısı**. Çalışma ve Toplum, 2017(3).
- Öztekin, H. (2024). **Yoksulluk ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi: Kadınların Gündelik Yaşam Deneyimleri Üzerine Bir İnceleme**. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 27(1). <https://doi.org/10.18490/sad.2024.1> Erişim Tarihi: 15.07.2025
- Savcı Köroğlu, A. (2022). **Kadın Yoksulluğu ve Sosyal Dışlanma: Sosyolojik Bir Değerlendirme**. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 15(88). <https://doi.org/10.17719/jisr.2022.88> Erişim Tarihi: 08.08.2025
- Şener, Ü. (2012). **Kadın Yoksulluğu ve Türkiye’de Kadınların Toplumsal Dışlanması**. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 67(2). https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002214 Erişim Tarihi: 24.07.2025
- TÜİK. (2023). **Hanehalkı Gelir ve Yaşam Koşulları İstatistikleri**. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi: 21.07.2025
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2014). **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Detay Yayıncılık.